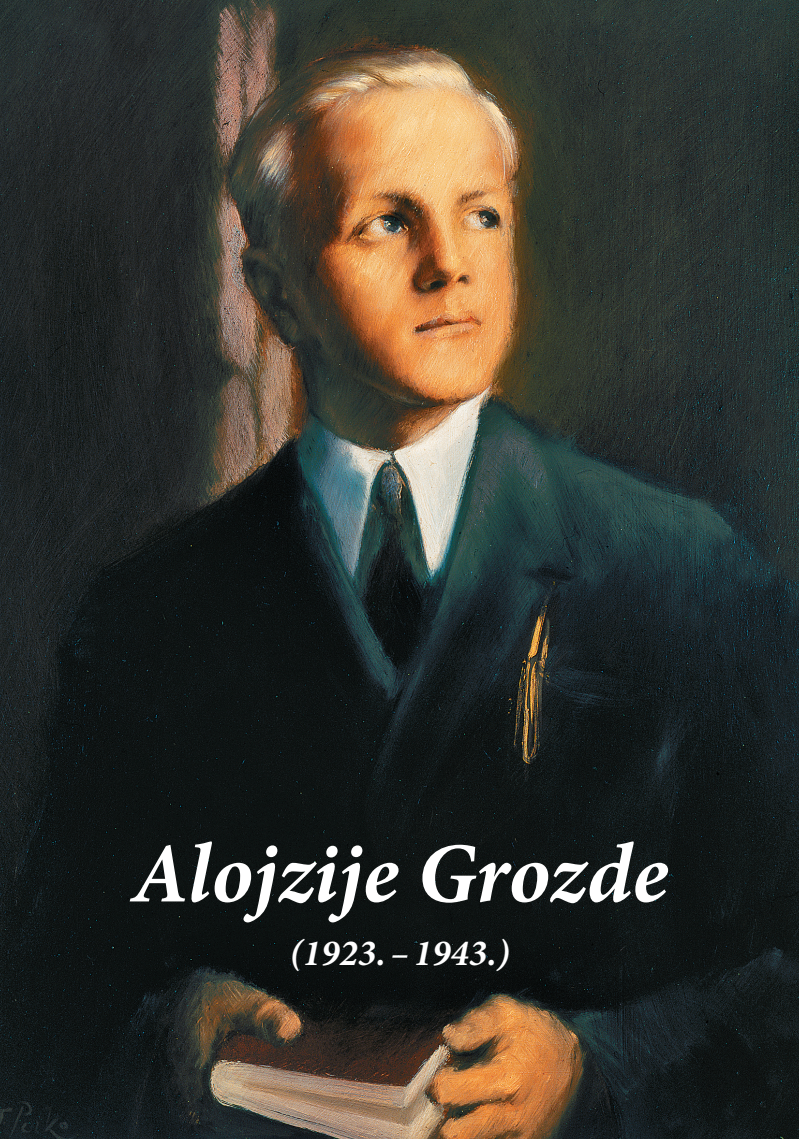

A portrait painting of a man with light hair, looking upwards and to the right. He is wearing a dark suit, white shirt, and dark tie. He is holding a book in his hands. The background is dark and textured.

Alojzije Grozde

(1923. – 1943.)

France M. Dolinar

Alojzije Grozde (1923. – 1943.)

Družina d.o.o., 2025

Oblikovanje: Nika Jesenko, Družina d. o. o.

Izdala: Družina d.o.o.

Odgovara: Tone Rode

Tiskano u Sloveniji

Ljubljana 2025

Prijevod sa slovenskog jezika:

Suradnici Postulature bl. Ivana Merza

Domagoj Jakumetović i Krešimir Jakumetović

Tekst iz knjige Vi ste luč sveta – Sveti na Slovenskem
(Družina, 2017). Više informacija o knjigama izdavačke kuće

Družina na Internet–stranici:

www.druzina.si.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

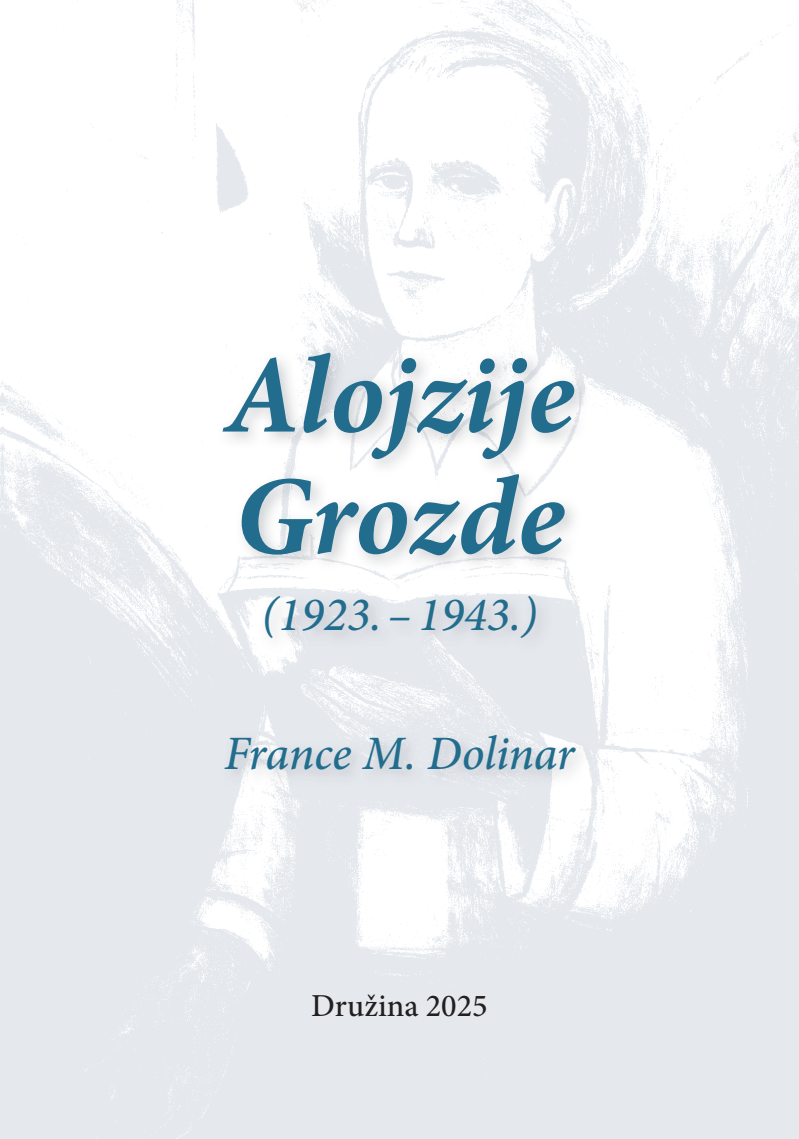
929Grozde L.

DOLINAR, France M., 1941-

Alojzije Grozde : (1923.-1943.) / France M. Dolinar ; [prijevod sa slovenskog jezika Domagoj Jakumetović i Krešimir Jakumetović]. - Ljubljana : Družina, 2025

ISBN 978-961-04-1214-4

COBISS.SI-ID 245917443

Alojzije Grozde

(1923. – 1943.)

France M. Dolinar

Družina 2025

»U meni gori!«

Na putu iz škole prema kući, tada osmogodišnji Gordan Ambrožič, dok je ubirao prve visibabe u šumi ispod velike kamenite stijene nedaleko od potoka Vejeršca 23. veljače 1943. g., našao je mrtvo tijelo Alojzija Grozdea, koji je umro na Novu 1943. godinu, na Mirni, nasilnom smrću, od ruke partizanskoga likvidatora. Također za Gordanove školske kolege i kolegice koji su se s njime vraćali iz škole kući bio je to nepoznati muškarac koji je ležao na leđima, obučen u donje hlače, košulju, majicu i prsluk. Mrtvac je bio bos, a na glavi mu je bila otvorena duboka rana. Kasno popodne tijelo su pogledali također i Gordanov otac i otac Gordanove školske kolegice Marije Rebolj. Tijelo se još nije počelo raspadati. Pokraj duboke rane na glavi bile su također vidljive i brojne ozljede na licu. O nepoznatom pokojniku su obavijestili mirnskoga župnika Jakoba Širaja (1887. – 1961.), a on Alojzijeve tetu Ivanku Grozde (1911. – 2007.), koja se po saznanju da su blizu Mirne našli tijelo nepoznatoga dječaka žurno uputila k tijelu sa svojom nećakinjom Tončkom Majer. Nakon što je Ivanka prepoznala tijelo svoga nećaka Alojzija, članovi

slovenske legije iz dvorca Rakovnik kod Šentruperta su Grozdeovo tijelo prevezli u kapelicu sv. Križa na šentrupertskom groblju, te ga tamo detaljno pregledali. Zapisnik, kojega je potpisalo deset svjedoka, govori o znakovima mučenja.¹ Zbog djelovanja partizana na širem području Mirne, Alojzijevo tijelo se nisu usudili prevesti u domaću župu. Šentrupertski župnik Ignacij Žgajner 25. veljače 1943. g. tijelo je pokopao na tamošnjem groblju. Grob su označili s jednostavnim križem od brezovih grana, bez natpisa.²

Alojzije Grozde³ se rodio 27. svibnja 1923. g. u Zgornjim Vodalama br. 7 kao vanbračni sin Marije Grozde⁴ te je bio isti dan kršten u župnoj crkvi sv. Trojstva u Tržišču.⁵ Zbog toga što se njegov otac Franc Udovč (1898.–1947.) nije želio vjenčati s Alojzijevom majkom, Marija Grozde se četiri godine nakon Alojzijevog rođenja 3. listopada 1927. g. vjenčala s Jožetom Kovačom (1905.–1943.), »poluzemljakom« iz Gornjih Impolja u župi Studenec.⁶ Alojzijevo očuh unatoč obećanju prije vjenčanja, Alojzija nije bio spreman primiti u svoju obitelj. Odvajanje od voljene majke bila je najveća bol u Alojzijevom životu koja ga je zbog osjećaja

neželjenosti i napuštenosti obilježila za sav život. Kad je kasnije saznao kako majka zbog toga trpi, stalno je tražio priliku da bi joj tu muku olakšao⁷. Supružnicima se rodilo devetero djece.⁸ Sva briga za njihovu skrb i njihov odgoj pala je na majčina ramena koju su seljani poznavali kao tihu, radnu, brižnu i vrlo pobožnu ženu.

Alojzije je nakon majčinog vjenčanja živio kod tete Ivanke i djeda Antona u Zgornjim Vodalama,⁹ koji su mu svom svojom snagom pokušali nadomjestiti majku kojoj ga je neprestano vuklo srce. Odrastao je u velikom siromaštvu, međutim, u duboko vjernom okruženju. Već kao dijete uspostavio je vrlo nježan odnos prema Majci Božjoj Mariji i prema Presvetom sakramentu. Imao je izvanredno pamćenje i brzo je zapamtio sve molitve koje su se molile kod kuće. Iako je bio djetinjasto znatiželjan, ponekad tvrdoglav i srdit, za svoje godine je bio preozbiljan te je volio samoću. 1928. g. počeo je ići u dvorazrednu školu u obližnjem Tržišću. Budući da je uvijek bio bez užine, s njim ju je dijelila školska kolegica Pavla Erpič. U školi je bio vrlo sabran te je uglavnom gradivo za učenje zapamtio već na nastavi. Nakon savjetovanja Alojzijeve majke sa sestrom Ivankom, Alojzije

je 1931. g. školu nastavio u četverorazrednoj školi na Studencu kod Sevnice. Zbog velike udaljenosti do škole preselio se iz rodnih Zgornjih Vodala k majci u Gornje Impolje. Njegov očuh mu je od prvoga dana dao do znanja da u njegovoj kući nije dobrodošao te da je škola čisto gubljenje vremena. Sa zadavanjem stalno novih obaveza, Alojzija je pokušavao odvratiti od pohađanja škole, a sreća je bila što očuha nije bilo puno kod kuće, jer se uglavnom zadržavao u kućici u svom vinogradu. Na taj je način Alojzije mogao uz svakodnevni rad kod kuće ipak redovito pohađati nastavu u pet kilometara udaljenoj školi na Studencu. Želja za znanjem bila je toliko velika da je knjigu nosio sa sobom čak i kad je išao na pašu. Tijekom čitavog vremena školovanja odlazio je svaki dan na svetu misu u župnu crkvu Bezgrješnog začetca Marijina na Studencu. Školske kolege su ga opisali kao mirnoga i strpljivoga. Bio je najbolji u razredu, međutim, uvijek spreman svakomu priskočiti u pomoć. Slično je Alojzija opisao njegov učitelj Nikolaj Slapar. U preporuci za prijem u klasičnu gimnaziju u Ljubljani Alojzija je opisao kao mirnoga, za svoje godine vrlo ozbiljnoga te kod nastave sabranog učenika, koji ima ugled među

školskim kolegama, iako se nikada nije želio isticati. »Bio je najbolji u svim predmetima. Zanimala ga je književnost svake vrste. Njegovi domaći i školski radovi su pokazivali da je već kao dijete imao izvanredno razvijen duševni život. Svoje kolege i kolegice iz razreda je u svojem duhovnom razvoju nadmašio«. ¹⁰

Na inicijativu Alojzijevega učitelja Nikolaja Slapara, koju je podržao župnik Ivan Štrubelj, Alojzijeva majka i njezina sestra Ivanka tražili su mogućnost, kako Alojziju omogućiti daljnje školovanje u Ljubljani. Situacija se činila bezizlazna, jer je obitelj Kovač tada brojala petero djece te je živjela u krajnjem siromaštvu, a Alojzijev očuh njegovom se daljnjem školovanju odlučno protivio. Zbog toga je Alojzijeva teta Ivanka u siječnju 1935. g. otišla u Ljubljano tražiti posao i provjeriti mogućnosti kako omogućiti svom nećaku Alojziju daljnje školovanje. Iako su poslovi izvan Ljubljane bili bolje plaćeni, Ivanka je prihvatila posao kućne pomoćnice kod Karle Pogačar, koja je stanovala u Jegličevoj (današnjoj Njegoševoj) ulici u Ljubljani. Ivanka je željela biti blizu svoga nećaka ukoliko bi joj se posrećilo omogućiti mu školovanje u Ljubljani. U obitelji banovinskog službenika

bl. Alojzije Grozde

Valentina Pogačara i njegove supruge Karle tada je bilo petero djece.¹¹ Ivanka je s gazdaricom Karlom uspostavila povjerljiv prijateljski odnos. Kada joj je Karla rekla da se njena kći Cirila priprema za prijemni ispit u klasičnoj gimnaziji,¹² Ivanka joj je povjerila kako ima vrlo nadarenoga nećaka koji bi rado nastavio školovanje u Ljubljani, ali mu roditelji zbog siromaštva to ne mogu omogućiti. Ivankina priča je pobudila suosjećanje kod Karle Pogačar i premda ista nije bila potpuno svjesna veličine Alojzijeveg siromaštva, bila mu je spremna priskočiti u pomoć. Uz preporuku učitelja i župnika s Studenca, Alojzije je unatoč neispravnoj adresi zbog koje nije dobio poštu iz Ljubljane, u posljednjem trenutku ipak došao u Ljubljano. Tek nakon što je Karla Pogačar vidjela vrlo siromašnog i slabo obučenog Alojzija naslutila je iz kako siromašnih uvjeta dolazi. Odjednom joj je postalo jasno da Alojzija nitko nije obavijestio o tome što se za prijemni ispit na gimnaziji zahtjeva.

Tako je navečer prije ispita zajedno s Karlom Pogačar prošao gradivo za prijemni ispit. Karlu je iznenadila Alojzijeva izvanredna nadarenost i pamćenje koji su mu omogućili da je idući dan ispit također uspješno prošao. Već prvi susret s gradom